

Kratko poročilo o odstranjevanju orjaškega dežena (*Heracleum mantegazzianum*) v letu 2017

☒

julij 2017

Naslov: Kratko poročilo o odstranjevanju orjaškega dežena (*Heracleum mantegazzianum*) v letu 2017

Izvajalec: Zavod Symbiosis, socialno podjetje, Metulje 9, SI-1385 Nova vas

Izvajalca: Jana Kus Veenvliet, Paul Veenvliet

Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor

Št. naročilnice: 2550-17-0074

Kontaktna oseba s strani naročnika: dr. Branka Tavzes

Datum poročila: 25. 7. 2017

1. Uvod

Zavod Symbiosis je konec maja 2017 prejel naročilo za odstranitev invazivne tujerodne rastline orjaški dežen (*Heracleum mantegazzianum*) na dveh lokacijah. Na lokaciji Ljubljana – Nove Fužine so dejavnosti za odstranjevanje potekale že tretje leto, na lokaciji Ljubljansko barje – Črna vas pa drugo leto. V poročilu podajamo kratek opis stanja ter oceno uspešnosti odstranjevanja.

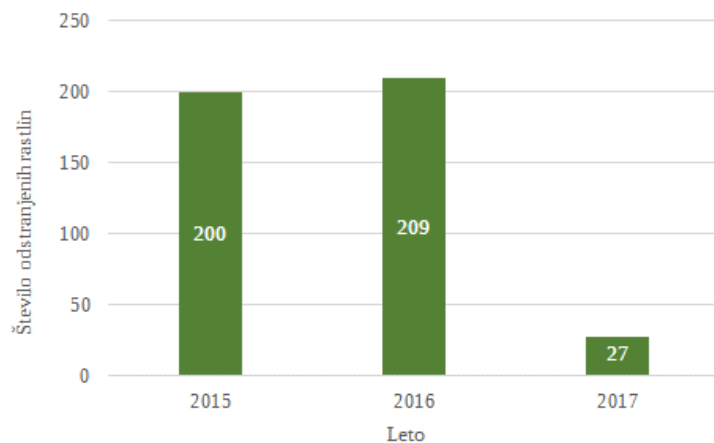
2. Opis stanja in dejavnosti v letu 2017

Lokacija Ljubljana – Nove Fužine

Uspevanje orjaškega dežena na lokaciji v Novih Fužinah 21, parcela št. XXXX, k.o. Moste, je bilo ugotovljeno na začetku julija 2015, ko sta podatek o pojavljanju te rastline po medijskih objavah Zavodu Symbiosis sporočila dva občana. Prve aktivnosti za odstranjevanje so stekle že v letu 2015 in se nadaljevale tudi v letu 2016 ter v letošnjem letu. Letos so lastniki parcelo sredi junija pokosili, tako da smo odstranjevanje odložili do konca junija. Dne 30. junija 2017 smo na parceli odstranili 27 rastlin. Na vzhodnem delu smo našli le še 1 rastlino, posamične rastline pa so še na sredini parcele ter na skrajnem zahodnem robu. Ugotavljamo, da je število rastlin od leta 2015 bistveno upadlo (slika 1, slika 2) in ocenjujemo, da bo v naslednjih 2 do 3 letih rastlina tu uspešno izkoreninjena.

Slika 2. Število odstranjenih rastlin orjaškega dežena (*Heracleum mantegazzianum*) na posameznih žariščih v Novih Fužinah v letu 2016 (levo) in 2017 (desno).

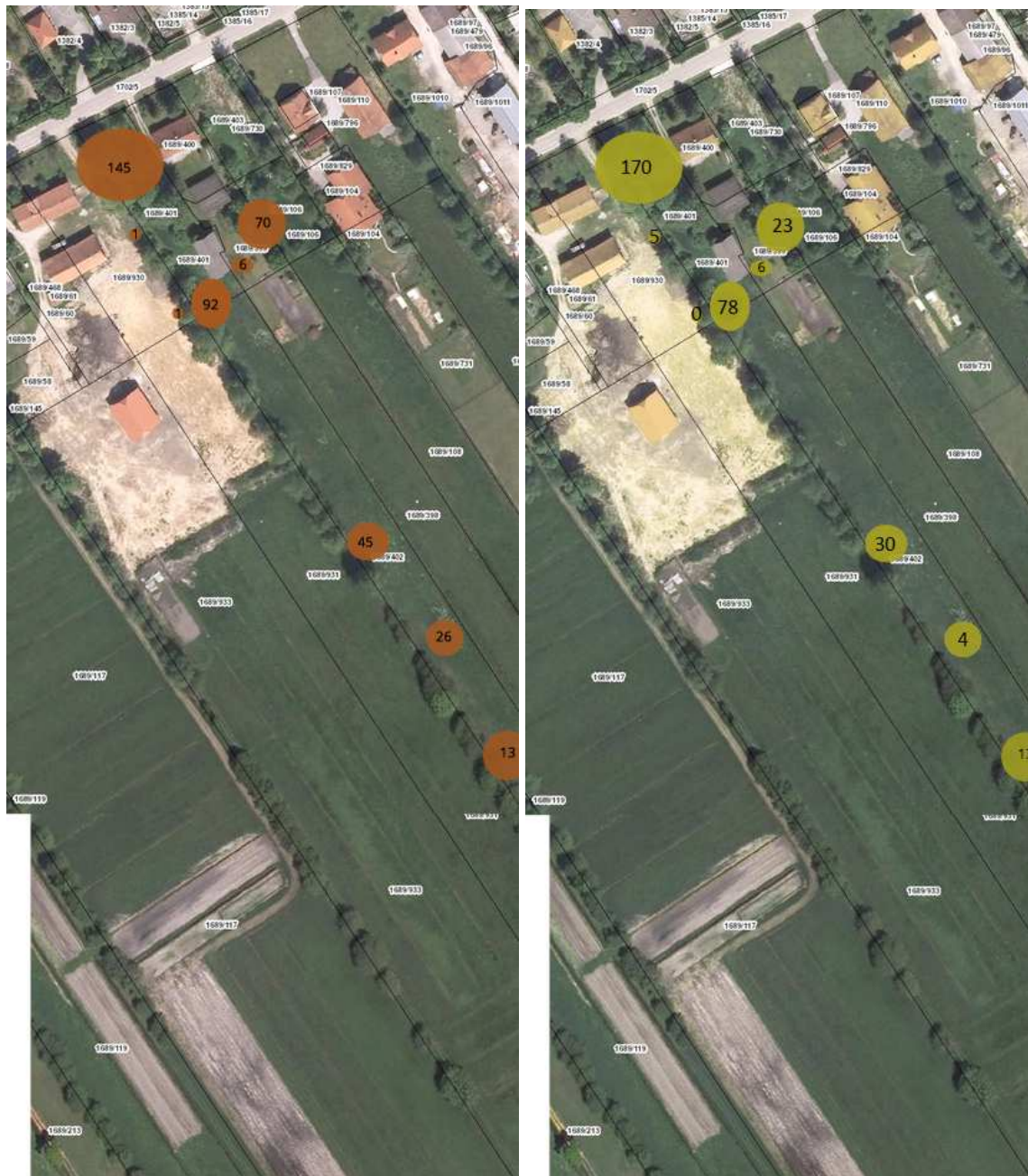
Slika 2. Trend števila odstranjenih rastlin orjaškega dežena (*Heracleum mantegazzianum*) na parceli na Novih Fužinah v letih 2015, 2016 in 2017.

2.1 Lokacija Ljubljana – Črna vas

Najdbo orjaškega dežena v Črni vasi je konec leta 2015 Mestni občini Ljubljana sporočil Zavod za ohranjanje naravne in kulturne dediščine Ljubljanskega barja. Spomladi 2016 so parcelo pregledali zaposleni Zavoda RS za varstvo narave in našli številne rastline orjaškega dežena. Orjaški dežen uspeva na parcelah XXXX, XXXX, XXXX, XXXX, k.o. Trnovsko predmestje. V letu 2016 smo na tej parceli odstranili 399 rastlin.

Letos smo odstranjevanje izvajali 26. maja in 2. junija in odstranili 329 rastlin. Lastniki so parcelo pokosili 15. junija 2017. Ponovni pregled območja smo opravili 19. julija 2017 in odstranili še 31 rastlin, ki so ponovno odgnale. Ocenjujemo, da je zaradi zelo sušnega poletja odgnalo manj rastlin, kot bi jih sicer, zato menimo, da je nujno pregled parcele opraviti najmanj dvakrat v sezoni.

Po pričakovanju se največ rastlin (170) še vedno pojavlja na severozahodnem delu parcele, kjer je izvorno žarišče. Tu je bila v preteklosti dovozna cesta utrjena z opečnimi kamni in je rastline praktično nemogoče izkopavati, saj se lomijo in trgajo. Tudi vzdolž po parceli v smeri jugovzhoda bistvenega upada rastlin še ni bilo zaznati. Število pa se je občutno zmanjšalo na vzhodnem robu parcele (slika 3). Skupno število rastlin orjaškega dežena se je zmanjšalo za okoli 17 %, kar je po izkušnjah iz drugih območij pri nas razmeroma dober rezultat. Tudi na drugih območjih z večjimi populacijami dežena smo namreč bistven upad zaznali šele v tretjem letu odstranjevanja (glej tudi sliko 1). Dober pokazatelj je tudi, da v letošnjem letu nobena rastlina ni niti začela cveteti (slika 4), kar pomeni, da imajo zaradi lanskega odstranjevanja zmanjšane zaloge hranil.

Slika 3. Število odstranjenih rastlin orjaškega dežena (*Heracleum mantegazzianum*) na posameznih žariščih v Črni vasi v letu 2016 (levo) in 2017 (desno).

Slika 4. Odstranjene rastline so večinoma majhne in nimajo več zadostnih zalog hranil, da bi lahko cvetele.

3. Zaključek

Na lokacijah Ljubljana – Fužine in Ljubljana – Črna vas smo v letu 2017 skupno odstranili 356 rastlin orjaškega dežena. Za odstranjevanje in pregledovanje območja smo porabili 18 delovnih ur. Ocenjujemo, da so izbrane metode mehanskega odstranjevanja ustrezne. Rastline, ki se še pojavljajo, so deloma nove rastline, ki vzniknejo iz semen, ki so prisotna v prsti iz preteklih let, pa tudi rastline, ki ponovno odženejo iz korenin. Slednje se dogaja predvsem na tistih delih, kjer so tla zbita in rastlin ni mogoče odstraniti s koreniko. Kljub temu so te rastline nižje rasti in ne cvetijo. Ker se orjaški dežen razširja le s semeni, je preprečevanje cvetenja dolgoročno učinkovit ukrep.

Orjaški dežen je bil julija 2017 uvrščen na seznam tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo¹, s čimer je podana tudi pravna podlaga za preprečevanje širjenja te vrste. Predlagamo, da se prihodnje leto izvede obširnejša medijska kampanja, katere cilj naj bo odkrivanje morebitnih novih nahajališč orjaškega dežena ter obveščanje lastnikov zemljišč, da gojenje te rastline ni več dovoljeno. Prav tako je treba o tem obvestiti botanične vrtove. Leta 2017 smo v Arboretumu Volčji Potok našli tudi perzijski dežen, sicer le 5 rastlin, od katerih nobena ne cveti, a bi bilo vseeno smiselno lastnike pozvati k odstranitvi.

V projektu LIFE ARTEMIS, v katerem je partner tudi Zavod Symbiosis, je bil letos vzpostavljen nov informacijski sistem za zbiranje podatkov o tujerodnih vrstah, ki deluje kot spletna in mobilna aplikacija. Sistem je namenjen predvsem zbiranju podatkov v okviru zgodnjega obveščanja in hitrega odzivanja, zato se prednostno zbirajo podatki o tistih tujerodnih vrstah, ki so bile uvrščene na opozorilni seznam tujerodnih vrst v gozdovih². Nanj smo vključili vse tri vrste velikih deženov, poleg orjaškega še sosnovskijev (*H. sosnowskyi*) in perzijski dežen (*H. persicum*). Za zdaj v sistem še ni bilo sporočenih novih podatkov o pojavljanju orjaškega dežena.

¹ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2017/1263 z dne 12. julija 2017 o posodobitvi seznama invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo, ki je bil vzpostavljen z Izvedbeno uredbo (EU) 2016/1141 v skladu z Uredbo (EU) št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta

² de Groot, M., L. Kutnar, D. Jurc, N. Ogris, A. Kavčič, A. Marinšek, J. Kus Veenvliet, A. Verlič, 2017. Opozorilni seznam potencialno invazivnih tujerodnih vrst v slovenskih gozdovih in možne poti vnosa teh vrst. Novice iz varstva gozdov, št. 10: 8–15.